

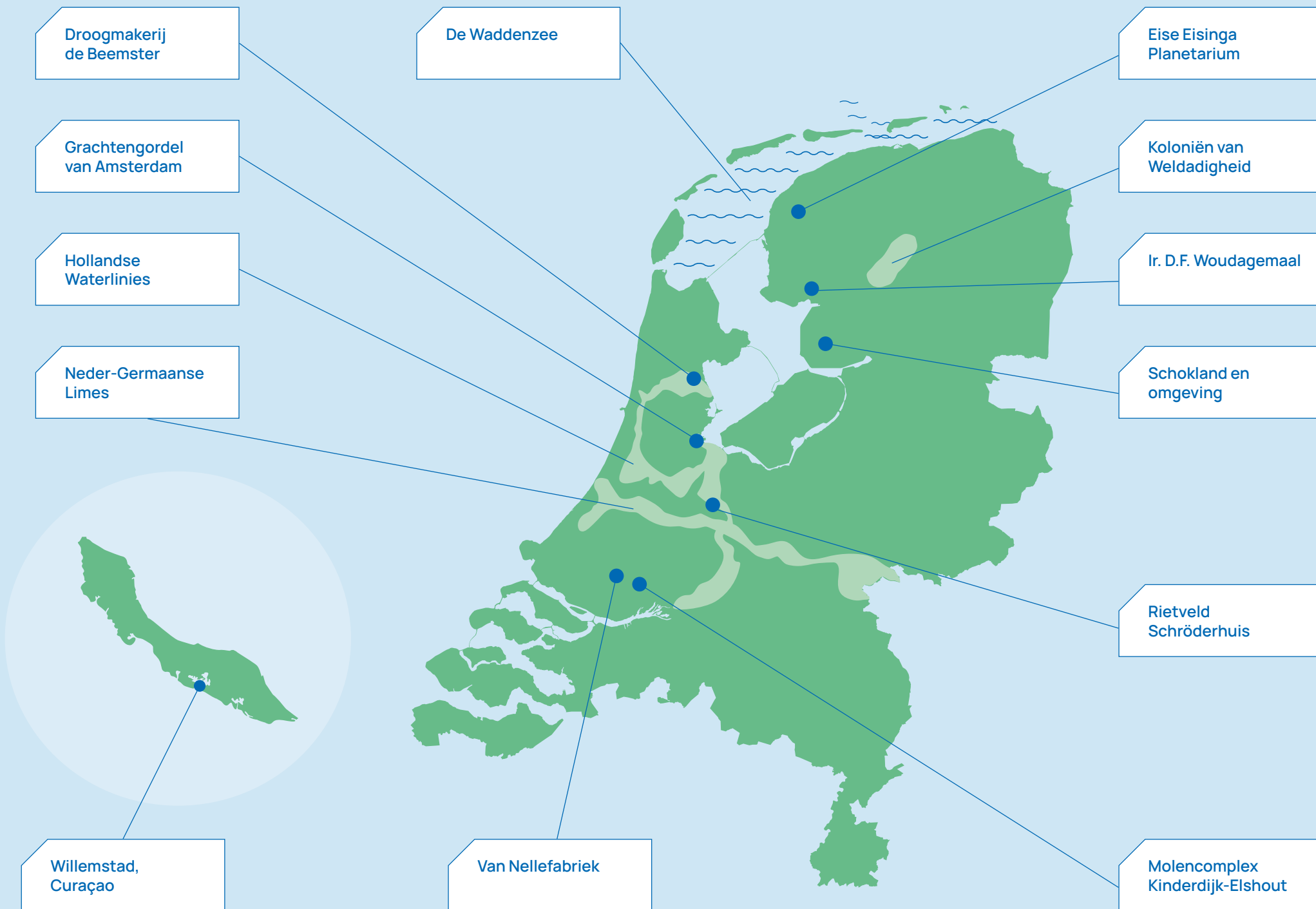
Activiteitenverslag 2025

Juni 2026

Inhoudsopgave

UNESCO Werelderfgoed	4
Inleiding	6
Kerncijfers 2025	8
Collectieve belangenbehartiging en samenwerking	9
Doelen	9
Resultaten	9
Bewustwording en educatie	16
Doelen	16
Resultaten	16
Promotie en toegankelijkheid	19
Doelen	19
Resultaten	19
Organisatie en overleg	31
Bestuur	31
Programmabureau	31
Overlegstructuur	31
Duurzaamheid SDG's	32
Factsheet UNESCO Werelderfgoed	34
Criteria om de Uitzonderlijke Universele Waarde te bepalen	37
Colofon	38

UNESCO Werelderfgoed,

Het zijn de meest bijzondere en betekenisvolle gebouwen en (natuur)gebieden van de wereld. Ze zorgen in al hun diversiteit voor indrukwekkende verhalen, die jongen oud raken. Daarom wil UNESCO dit erfgoed behouden en doorgeven aan volgende generaties. Zo blijft het Werelderfgoed springlevend en leren mensen wereldwijd elkaars cultuur en natuur waarderen. Dat prikkelt de nieuwsgierigheid en draagt bij aan respect voor elkaar.

Inleiding

Stichting Werelderfgoed Nederland heeft in 2025 verder gebouwd aan het versterken van de bewustwording en betrokkenheid rondom het UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden. Waar 2024 in het teken stond van zichtbare hoogtepunten en introducties, kenmerkte 2025 zich vooral door verdieping, doorontwikkeling en verankering. In haar rol als coördinator en verbinder richtte de stichting zich op het versterken van het collectieve verhaal, het ondersteunen van de werelderfgoedsites en het verder professionaliseren van samenwerking, educatie en publieksbereik.

De focus lag op het uitwerken en voorbereiden van eerder ingezette lijnen. Op het gebied van promotie en communicatie is gewerkt vanuit een collectief promotieplan, met aandacht voor samenhang, toegankelijkheid en herkenbaarheid. Daarnaast is een uitgebreid publieksonderzoek uitgevoerd in samenwerking met het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC). De resultaten hiervan zijn gedeeld binnen het netwerk, onder meer met destination marketing organisations, en bieden waardevolle inzichten in de bekendheid en beleving van UNESCO Werelderfgoed. Hiermee is een stevige basis gelegd om in de komende jaren gericht en efficiënter te werken aan publieks-

bereik en zichtbaarheid. Internationale media-aandacht, onder meer via persreizen en publicaties, en samenwerkingen met partners zoals het NBTC en de Koninklijke Nederlandse Munt droegen bij aan de positionering van UNESCO Werelderfgoed in binnen- en buitenland.

Educatie vormde ook dit jaar een belangrijk onderdeel van het werk van de stichting. Vanuit het meerjarenplan educatie is ingezet op netwerkvorming, kennisdeling en kwaliteitsontwikkeling. Leraren, educatieprofessionals en onderwijsinstellingen werden actief betrokken via netwerkbijeenkomsten, Werelderfgoedlerarendagen en de voorbereiding van gezamenlijke educatieve producten. Met initiatieven zoals de Gouden Boekjes-reeks en de ontwikkeling van een kwaliteitskader voor Werelderfgoededucatie is verder gewerkt aan het toegankelijk maken van Werelderfgoed voor kinderen en jongeren, zowel binnen als buiten de schoolcontext.

Daarnaast werd UNESCO Werelderfgoed onder de aandacht gebracht van een breed publiek via publieksmomenten en bijeenkomsten, waaronder jubileumbijeenkomsten, Werelderfgoedcafés,

Luzette Kroon,
voorzitter Stichting
Werelderfgoed Nederland.

Open Monumentendag en de presentatie van de herdenkingsmunt bij de Koninklijke Nederlandse Munt. Deze momenten boden ruimte voor ontmoeting, dialoog en het delen van verhalen, en droegen bij aan de zichtbaarheid en betekenis van Werelderfgoed voor verschillende doelgroepen.

Ook digitaal is gewerkt aan het toegankelijk maken van het collectieve verhaal, onder meer door de vernieuwing van de website van Stichting Werelderfgoed Nederland, met aandacht voor sociale en digitale toegankelijkheid. In samenwerking met de Nederlandse UNESCO Commissie en via structureel overleg en bijeenkomsten met het departement is bovendien ingezet op afstemming en samenwerking op nationaal niveau.

In een tijd waarin vraagstukken rondom identiteit, inclusie en duurzaamheid nadrukkelijk aanwezig zijn, biedt UNESCO Werelderfgoed een waardevol perspectief op samenleven, erfgoed en verantwoordelijkheid voor de toekomst. Dit activiteitenverslag geeft een overzicht van de werkzaamheden en ontwikkelingen in 2025 en laat zien hoe Stichting Werelderfgoed Nederland, samen met haar partners en de werelderfgoed-sites, heeft gewerkt aan het versterken en doorgeven van het unieke en onvervangbare UNESCO Werelderfgoed, als fundament voor de jaren die volgen.

Kerncijfers 2025

13x

UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden

- Molencomplex Kinderdijk-Elshout
- Van Nellefabriek
- Rietveld Schröderhuis
- De Waddenzee
- Willemstad, Curaçao
- Schokland en omgeving
- Droogmakerij de Beemster
- Hollandse Waterlinies
- Grachtengordel van Amsterdam
- Ir. D.F. Woudagemaal
- Neder-Germaanse Limes
- Koloniën van Weldadigheid
- Eise Eisinga Planetarium

1.249x

UNESCO Werelderfgoed wereldwijd

>3.000

vrijwilligers

Sociale media cijfers

	2025	2024	2023	2022
Linkedin	1300	1069	846	555
Facebook	1083	1089	1080	1089
Instagram	1876	1719	1598	1537
Bluesky	240	167	-	-
Twitter / X	-	-	1410	1448

Op social media zette de groei verder door, met name op LinkedIn en Instagram. Facebook bleef grotendeels stabiel, terwijl het gebruik van het open platform Bluesky verder toenam na het stoppen met Twitter/X. Ook de online vindbaarheid was groot: Stichting Werelderfgoed Nederland verscheen in totaal 68.043 keer in de Google-zoekresultaten, wat het brede online bereik en de zichtbaarheid als kennis- en aanspreekpunt onderstreept.

>25.000

nieuwe websitebezoekers

20 samenwerkingen

Rijkdienst voor het Cultureel Erfgoed • Nederlandse Unesco Commissie • NBTC (Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen) • NHL Stenden • NTR Het Klokhuis • European Network of World Heritage Associations • Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap • ANWB • Boom • National Geographic • Canon van Nederland • Ars Scribendi Uitgeverij • Monumentaal • Nederland Monumentenland • Koninklijke Nederlandse Munt • Uitgeverij Rubinstein • RS Mediagroep - Op weg naar de Provincie • Hartstichting • Sarike van Slooten, PhD • Vlaams Agentschap Onroerend Goed • Open Erfgoed • Stichting Accessibility • Cultuurfonds • In gebaren • Muntkoerier

>125 vragen

Telefonisch of per mail, bij het loket voor het brede publiek. Vragen die vaak binnenkomen: • Fietsroutes, • Informatie per Werelderfgoed • Hoe kan men iets op de UNESCO Werelderfgoedlijst krijgen? • Zorgen over de ontwikkelingen binnen een Werelderfgoed • Spreekbeurten • Het ANP en NOS bellen zodra er iets in het veld van Werelderfgoed gebeurt • overige vragen.

Collectieve belangenbehartiging en samenwerking

Doelen

- Organiseren van twee kennisuitwisselingbijeenkomsten per jaar;
- Faciliteren van verdere kennisuitwisseling als daar vanuit de sites behoefte aan is;
- Het jaarlijks organiseren van een strategiebijeenkomst;
- Het jaarlijks organiseren van een bijeenkomst capacity building;
- Faciliteert het proces voor het invullen van de periodieke rapportages van het
- Werelderfgoed door het organiseren van trainingen en kennisdeling;
- Het deelnemen aan landelijke bijeenkomsten over relevante thema's;
- Participatie Europees Netwerk Werelderfgoed
- Kennis vergaren op het thema Weerbaar Erfgoed o.a. door deelname aan de taskforce Veilig Erfgoed.

Resultaten

Kennisuitwisseling Cyberveiligheid

Als onderdeel van het bestuurlijk overleg is een kennisuitwisseling georganiseerd in samenwerking met Digitaal Erfgoed Nederland (DEN). De bijeenkomst stond in het teken van cyberveiligheid binnen de culturele sector.

Tijdens de kennisuitwisseling is aandacht besteed aan actuele digitale dreigingen en risico's voor erfgoedinstellingen, evenals aan het belang van bewustwording en weerbaarheid. Door dit thema te agenderen binnen het bestuurlijk overleg is ruimte gecreëerd voor kennisdeling en gezamenlijke reflectie op digitale veiligheid als collectief aandachtspunt binnen het netwerk van UNESCO Werelderfgoed.

Kennisuitwisselingsbijeenkomst cyberveiligheid

Kennisuitwisselingsbijeenkomst Toegankelijk Werelderfgoed

Daarnaast is een kennisuitwisselingsbijeenkomst georganiseerd met als thema *Toegankelijk Werelderfgoed voor doven en slechthorenden*, in samenwerking met In Gebaren.

Tijdens deze bijeenkomst is kennis gedeeld over het toegankelijk maken van erfgoedlocaties en publieksinformatie voor doven en slechthorenden. Er is ingegaan op praktische toepassingen, communicatievormen en het vergroten van bewustwording rondom inclusie en toegankelijkheid. De bijeenkomst bood werelderfgoedssites handvatten om toegankelijkheid verder te verankeren binnen hun publieksbenadering en sluit aan bij de bredere ambitie om UNESCO Werelderfgoed toegankelijk te maken voor een zo breed mogelijk publiek.

Kennisuitwisselingsbijeenkomst Toegankelijk Werelderfgoed

Samenwerking NBTC

Publieksonderzoek, marketingadvies

In samenwerking met het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) is opnieuw publieksonderzoek uitgevoerd naar de bekendheid, waardering en beleving van UNESCO Werelderfgoed onder Nederlanders. Dit periodieke onderzoek, dat sinds 2014 wordt uitgevoerd, biedt inzicht in trends en ontwikkelingen in kennis, houding en gedrag en vormt een belangrijke basis voor beleidsontwikkeling en samenwerking.

Uit het onderzoek blijkt dat de bekendheid van de term UNESCO Werelderfgoed hoog is: een ruime meerderheid van de Nederlanders heeft van de term gehoord. Tegelijkertijd vertaalt deze algemene bekendheid zich slechts beperkt naar concrete kennis over de afzonderlijke Werelderfgoedlocaties in het Koninkrijk der Nederlanden. Slechts een deel van de respondenten kan spontaan één of meerdere Werelderfgoederen noemen, en de betekenis van het UNESCO-label wordt door een relatief kleine groep herkend en begrepen.

Het draagvlak voor Werelderfgoed is groot. Veel Nederlanders vinden het belangrijk dat Werelderfgoed behouden blijft en wordt doorgegeven aan toekomstige generaties. Ook bestaat brede steun voor een bijzondere status van Werelderfgoed en voor overheidsbetrokkenheid bij de instandhouding ervan. Werelderfgoed wordt door respondenten vaak gezien als een belangrijk onderdeel van de gedeelde geschiedenis en identiteit, en als een bron van trots en waardering voor natuur en cultuur.

Daarnaast biedt het onderzoek waardevolle inzichten in bezoekgedrag en publieksbeleving. Bezoekers waarderen hun bezoek aan Werelderfgoedlocaties doorgaans hoog, maar zijn zich tijdens het bezoek niet altijd bewust van de UNESCO-status. Mond-tot-mond-reclame blijkt de belangrijkste informatiebron bij de keuze voor een bezoek, gevolgd door algemene online informatie, sociale media en publieksmomenten zoals Open Monumentendag. De resultaten laten duidelijke verschillen zien tussen doelgroepen, onder meer naar leeftijd en regio, wat het belang van een gedifferentieerde en doelgroepgerichte benadering onderstreept.

De uitkomsten van het publieksonderzoek zijn gedeeld binnen het netwerk van Stichting Werelderfgoed Nederland, onder meer met destination marketing organisations en betrokken partners. Samen met het daarop gebaseerde marketingadvies van NBTC vormen de onderzoeksresultaten een inhoudelijke basis om in de komende jaren gericht te werken aan zichtbaarheid, publieksbereik en de positionering van het collectieve verhaal van UNESCO Werelderfgoed.

Kennisbijeenkomst Werelderfgoed Samen Zichtbaar

De samenwerking met het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) is voortgezet en verder verdiept door het organiseren van een kennisbijeenkomst met als thema *Werelderfgoed Samen Zichtbaar*. Tijdens deze bijeenkomst zijn de resultaten van het publieksonderzoek naar UNESCO Werelderfgoed en het daarop gebaseerde marketingadvies gepresenteerd en toegelicht. De uitkomsten boden

Samen zichtbaar

inzicht in de bekendheid, beleving en waardering van Werelderfgoed en vormden het uitgangspunt voor verdere verdieping.

Aansluitend vonden verschillende workshops plaats waarin werelderfgoedsites en partners verkenden hoe de inzichten uit het onderzoek kunnen worden vertaald naar de praktijk. Daarbij is onder meer ingegaan op publieksbereik, doelgroepgericht werken en de positionering van UNESCO Werelderfgoed binnen nationale en internationale marketingstrategieën.

De kennisbijeenkomst bood ruimte voor het delen van data en inzichten, zoals bezoekersprofielen, herkomstgegevens en publiekswaarderingen, en voor gezamenlijke reflectie op de betekenis hiervan. Deze uitwisseling ondersteunt een beter onderbouwde en meer samenhangende aanpak en onderstreept de rol van Stichting Werelderfgoed Nederland als verbinder tussen werelderfgoedsites, destination marketing organisations en landelijke partners. De samenwerking

met NBTC vormt daarmee een inhoudelijke basis voor de verdere doorontwikkeling van promotie en publiekscommunicatie in de komende jaren.

Internationale persreis NBTC

In het verlengde van de samenwerking met het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) hebben de resultaten van een eerder georganiseerde internationale persreis rond de thema's *Water en Watermanagement* in 2025 zichtbaar doorgewerkt in internationale media. Naar aanleiding van deze persreis is een publicatie verschenen in een Duits magazine, waarin het UNESCO Werelderfgoed Ir. D.F. Woudagemaal centraal staat.

De publicatie belicht niet alleen het Woudagemaal, maar plaatst dit ook in de bredere context van het Nederlandse UNESCO Werelderfgoed en de historische en actuele betekenis van watermanagement. De persreis en de daaruit voortvloeiende media-aandacht laten zien hoe internationale samenwerking bijdraagt aan de zichtbaarheid en positionering van UNESCO Werelderfgoed buiten Nederland en aan het bereiken van nieuwe doelgroepen.

Strategiebijeenkomst Werelderfgoed

Op 3 oktober 2025 vond de strategiebijeenkomst van Stichting Werelderfgoed Nederland plaats in Castellum Hoge Woerd. Tijdens deze bijeenkomst kwamen bestuurders, het programmateam en vertegenwoordigers van de Nederlandse UNESCO Commissie bijeen.

De bijeenkomst stond in het teken van een gezamenlijke terugblik op het afgelopen jaar en een vooruitblik

Strategiebijeenkomst Werelderfgoed

op 2026. Daarbij is stilgestaan bij de ontwikkelingen binnen de verschillende programmaonderdelen en de voortgang van lopende activiteiten.

Een onderdeel van de strategiebijeenkomst was de presentatie van de vernieuwde website van Stichting Werelderfgoed Nederland. Deze is ontwikkeld met aandacht voor gebruiksvriendelijkheid en sociale en digitale toegankelijkheid en ondersteunt de presentatie van het collectieve verhaal van UNESCO Werelderfgoed.

Daarnaast vond een werksessie plaats waarin gezamenlijk is gesproken over de samenhang tussen beleid, uitvoering en communicatie. In deze sessie stonden onder meer de volgende vragen centraal:

- doen we wat we zeggen en zeggen we wat we doen;
- met welke doelgroepen communiceren we welke boodschappen en met welk doel;
- welke thema's zijn richtinggevend voor 2026.

De opbrengsten van de strategiebijeenkomst worden betrokken bij de verdere uitwerking van het jaarplan voor 2026.

Capacity building

In het kader van capacity building is een sessie georganiseerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) waarin het Regional Action Plan centraal stond. Tijdens deze sessie is informatie gedeeld over de uitgangspunten en de toepassing van het actieplan en was ruimte voor vragen en uitwisseling.

Daarnaast is in de ochtend voorafgaand aan de strategiebijeenkomst een aanvullende werksessie Regional

Capacity building

Action Plan georganiseerd door de RCE, in samenwerking met Stichting Werelderfgoed Nederland. Deze werksessie bood betrokkenen de gelegenheid om gezamenlijk stil te staan bij de regionale uitwerking van het actieplan en de rolverdeling tussen de verschillende partijen.

De bijeenkomsten boden ruimte voor kennisdeling en droegen bij aan het versterken van deskundigheid binnen het netwerk van werelderfgoedsites en partners.

Samenwerking European Network for World Heritage Associations

Stichting Werelderfgoed Nederland heeft deelgenomen aan een bijeenkomst van het European Network for World Heritage Associations (ENWHA) in Slovenië.

Het ENWHA is een Europees samenwerkingsverband waarin nationale organisaties en verenigingen rond UNESCO Werelderfgoed kennis en ervaringen uitwisselen. Het netwerk richt zich op het bevorderen van

European Network for World Heritage Associations (ENWHA)

internationale samenwerking tussen sitemanagers, het ondersteunen van kennisdeling tussen landen en het fungeren als centraal aanspreekpunt richting het UNESCO World Heritage Centre.

Aan het netwerk nemen vertegenwoordigers deel uit Finland, Frankrijk, Duitsland, Italië, Denemarken, IJsland, Noorwegen, Zweden, Portugal, Slovenië, Spanje, Zwitserland, het Verenigd Koninkrijk en het Koninkrijk der Nederlanden. Door deelname aan deze bijeenkomst is bijgedragen aan internationale afstemming en kennisuitwisseling binnen het Europese Werelderfgoedveld.

Weerbaar Erfgoed

Binnen Stichting Werelderfgoed Nederland is een nieuwe portefeuille Weerbaar Erfgoed ingericht. Deze portefeuille is ondergebracht bij het Eise Eisinga Planetarium en richt zich op het versterken van de weerbaarheid van UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden.

Weerbaar erfgoed

Vanuit deze portefeuille is aangesloten bij de taskforce Veilig Erfgoed, georganiseerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). De portefeuillehouder neemt deel aan deze taskforce, waarin aandacht wordt besteed aan actuele risico's en dreigingen voor cultureel erfgoed en aan kennisdeling en afstemming binnen de erfgoedsector.

Daarnaast is aangesloten bij de landelijke Actiedag Weerbaar Erfgoed op 14 mei, een initiatief van de Nederlandse UNESCO Commissie. Deze actiedag richt zich op het vergroten van bewustwording rondom weerbaarheid, crisisbewustzijn en collectieve verantwoordelijkheid binnen de erfgoedsector. De Actiedag Weerbaar Erfgoed stond in samenhang met andere activiteiten binnen het thema weerbaarheid, waaronder het Werelderfgoedcafé en de *Challenge Weerbaar Erfgoed* in samenwerking met NHL Stenden Hogeschool. Tijdens de actiedag is beeldmateriaal vastgelegd ten behoeve van verslaglegging en kennisdeling.

Ook binnen het thema Weerbaar Erfgoed is ingezet op kennisdeling, onder meer door aansluiting bij initiatieven van Digitaal Erfgoed Nederland (DEN). Hiermee is bijgedragen aan het delen van kennis en het versterken van deskundigheid binnen het netwerk van werelderfgoedsites en partners.

Meerjarige samenwerking NHL Stenden Hogeschool

Stichting Werelderfgoed Nederland werkt sinds 2021 structureel samen met NHL Stenden Hogeschool aan onderwijs- en onderzoeksprojecten waarin UNESCO

Werelderfgoed wordt verbonden aan actuele maatschappelijke vraagstukken. Deze meerjarige samenwerking, die in 2025 haar vijfde jaar bereikte, richt zich op het betrekken van studenten bij het Werelderfgoed en het verkennen van de maatschappelijke relevantie ervan vanuit verschillende perspectieven.

Een belangrijk onderdeel van deze samenwerking is de NHL Challenge Weerbaar Erfgoed. Binnen deze challenge werken studenten vanuit diverse opleidingen aan vraagstukken op het snijvlak van erfgoed, klimaat, water, veiligheid en maatschappelijke veerkracht. De studenten leverden in 2025 concrete resultaten op, waaronder scenario's, visies en ontwerprichtingen, die zijn gepresenteerd aan werelderfgoedsites en betrokken partners.

De challenge werd ondersteund door een industry brief en vastgelegd door fotograaf Bertel Kolthof, waarmee het proces en de resultaten ook visueel zijn gedocumenteerd. De samenwerking met NHL Stenden laat zien hoe Werelderfgoed kan functioneren als leeromgeving en inhoudelijk kader voor kennisontwikkeling, reflectie en maatschappelijke dialoog binnen het onderwijs.

Andere metingen

Marketing Toolkit

Voortbouwend op de inzichten uit de ontwikkeling van de Marketing Toolkit is verder gewerkt aan de doorwerking ervan in de praktijk. De eerder uitgezette enquête onder de werelderfgoedsites, waarin is geïnventariseerd welke producten en middelen nodig

zijn om het collectieve verhaal uit te dragen, vormt daarbij nog steeds een belangrijke basis. De uitkomsten worden betrokken bij de verdere implementatie en toepassing van de Marketing Toolkit.

Om deze doorontwikkeling te ondersteunen, heeft Stichting Werelderfgoed Nederland het initiatief genomen tot het opzetten van een structurele werkgroep. Binnen deze werkgroep gaan werelderfgoed-sites met elkaar in gesprek over hun behoeften en ervaringen bij het uitdragen van het collectieve verhaal. De werkgroep krijgt in 2026 een vervolg en biedt ruimte voor gezamenlijke reflectie, kennisdeling en het verder verfijnen van de inzet van communicatiemiddelen.

Google Dashboard

Het Google Dashboard van Stichting Werelderfgoed Nederland is verder geoptimaliseerd en vormt de basis voor een vervolg in 2026. Het dashboard is geactualiseerd om gebruiksvriendelijk te blijven en om

Het Google Dashboard van Stichting Werelderfgoed

gerichter inzichten te verkrijgen uit beschikbare data. Het dashboard wordt actief ingezet om het online werk efficiënter en doelgerichter in te richten en om beter onderbouwde keuzes te maken op het gebied van zichtbaarheid, toegankelijkheid en bereik.

Relatiebeheer en belangenbehartiging

Stichting Werelderfgoed Nederland heeft actief ingezet op relatiebeheer en belangenbehartiging, onder meer via structureel overleg met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). In totaal vonden vier overleggen plaats waarin is gesproken over lopende activiteiten, beleidsontwikkelingen en gezamenlijke aandachtspunten binnen het veld van UNESCO Werelderfgoed.

Daarnaast is een bestuurlijk overleg met OCW georganiseerd op locatie bij de Droogmakerij de Beemster. Tijdens deze bijeenkomst is stilgestaan bij de activiteiten van Stichting Werelderfgoed Nederland en bij actuele thema's zoals ruimtelijke opgaven en de Ontwerp-nota Ruimte.

Aansluitend vond een presentatie plaats van het Gouden Boekje over de Droogmakerij de Beemster, gevolgd door een bezoek aan het museum. Daarbij werd aandacht besteed aan het nieuwe Canon Sleutelstukken-venster *Sara Burgerhart* en aan het Canon Sleutelstuk *Zicht op de Droogmakerij*, gezien vanaf de Keyserkerk.

De overleggen boden ruimte voor structurele afstemming, versterkten de onderlinge samenwerking en droegen bij aan het behartigen van de belangen van UNESCO Werelderfgoed binnen landelijke beleidskaders. De opbrengsten van de strategiebijeenkomst worden betrokken bij de verdere uitwerking van het jaarplan voor 2026.

Bewustwording en educatie

Doelen

- Activeren van het gebruik van collectief educatiemateriaal;
- Kansen pakken om mensen van alle achtergronden te betrekken bij het Werelderfgoed, stimuleert het 1 x per jaar gratis toegankelijk maken van Werelderfgoed voor leraren en gratis bezoek voor minima in de zomerperiode;
- Stimuleren en faciliteren van eenduidige informatievoorziening bij alle sites;
- Een podium bieden voor het debat over maatschappelijke vraagstukken in relatie tot Werelderfgoed, door tweemaal per jaar een Werelderfgoedcafé te organiseren;
- Ondersteunen van het Werelderfgoed door middel van collectief onderzoek en/of partnerschappen;
- Organiseren van kennisuitwisseling gericht op bewustwording en educatie;
- Onderzoeken van behoefte naar een rondreizende tentoonstelling voor een actueel maatschappelijk thema
- Ontwikkelen van een webpagina voor vrijwilligers werkzaam bij Werelderfgoed;
- Een collectieve campagne voeren om mensen te enthousiasmeren voor vrijwilligerswerk;
- Stimuleren en faciliteren van kennisdeling over bijvoorbeeld vrijwilligersbeleid tussen de sites;
- Onderzoeken of partnerschappen gesloten kunnen worden met relevante gemeenschappen en/of organisaties;
- Ontwikkeling van kennismaterialen, zowel offline als online.

Resultaten

Bewustwording en educatie

Binnen Stichting Werelderfgoed Nederland is verder gewerkt aan de inhoudelijke versterking en positionering van educatie als middel om het verleden te verbinden met de toekomst. Educatie vormt een belangrijke pijler binnen het meerjarenbeleid en draagt bij aan bewustwording, betrokkenheid en begrip van UNESCO Werelderfgoed binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Het meerjarenplan Educatie tot 2030 is hierbij richtinggevend.

Het educatiebeleid gaat uit van een gecombineerd leerdoel, waarin kennis en beleving samenkomen. Leerlingen ervaren vanuit verschillende perspectieven dat ieder Werelderfgoed een eigen verhaal heeft en worden uitgenodigd om met elkaar in gesprek te gaan over het behoud ervan voor toekomstige generaties. Naast kennisoverdracht is er nadrukkelijk aandacht voor betekenisgeving, dialoog en betrokkenheid.

Netwerk en kennisdeling

Een belangrijk accent lag op netwerkvorming en kennisdeling binnen het onderwijs- en erfgoedveld. Diverse netwerk- en inspiratiebijeenkomsten brachten leraren, educatie professionals, pabostudenten en erfgoedorganisaties samen. Tijdens deze bijeenkomsten stond de uitwisseling van ervaringen, afstemming van educatieve aanpakken en verdieping van het collectieve verhaal van UNESCO Werelderfgoed centraal.

Zo vonden bijeenkomsten plaats rond Werelderfgoed-educatie, kwaliteitskaders voor educatiematerialen en de digitale beschikbaarheid van lesmateriaal, veelal in samenwerking met partners zoals de Nederlandse UNESCO Commissie, Wikiwijs, Stichting Leerplanontwikkeling en diverse onderwijsinstellingen. Daarnaast werd educatiemateriaal van Werelderfgoedlocaties gepresenteerd op landelijke studiedagen en congressen.

Een bijzondere bijdrage kwam van vier studenten van de Reinwardt Academie voor cultureel erfgoed. Via een zogenoemd TAKE-OVER-traject brachten zij in korte tijd de stand van zaken op het gebied van educatie bij alle dertien Werelderfgoederen in kaart. De resultaten en aanbevelingen zijn gepresenteerd aan het netwerk en bieden waardevolle input voor verdere ontwikkeling.

Werelderfgoedlerarendagen

Op 5 oktober zijn opnieuw Werelderfgoedlerarendagen georganiseerd. Tijdens deze dagen kregen leraren gratis toegang tot Werelderfgoedlocaties. De lerarendagen zijn gekoppeld aan UNESCO's Dag van

de Leraar en de Internationale Dag van het Onderwijs en vormen een moment om waardering uit te spreken voor de rol van leraren en het onderwijs actief te verbinden met erfgoed.

De Werelderfgoedlerarendagen dragen bij aan inspiratie, kennisdeling en het versterken van de relatie tussen onderwijs en UNESCO Werelderfgoed.

Ontwikkeling van educatieve producten

Parallel aan de netwerkactiviteiten is gewerkt aan de voorbereiding van gezamenlijke educatieve producten die het collectieve verhaal van de dertien wereld-erfgoedsites ondersteunen. Dit betreft onder meer de verkenning van een educatieve strip of beeldverhaal, lespakketten met 3D-modellen en de inzet van digitale middelen zoals 360-gradenfilms en VR-toepassingen. De Gouden Boekjes-reeks vormt hierin een belangrijke bouwsteen, met name voor jonge doelgroepen.

Daarnaast verschenen in *Donald Duck* enkele bijdragen met een duidelijke verwijzing naar Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden, waaronder de Droogmakerij de Beemster, Kinderdijk en de Hollandse Waterlinies. Het streven is om in de komende jaren alle dertien locaties in deze reeks op te nemen en, waar mogelijk, te bundelen.

In het kader van 80 jaar vrijheid is de bundel *Verhalen over vrijheid en Werelderfgoed* samengesteld en digitaal gratis aangeboden aan alle leraren in het Koninkrijk der Nederlanden. Over deze bundel verscheen tevens een artikel in *KLEIO*, het vakblad voor leraren geschiedenis en staatsinrichting.

Kwaliteitskader Werelderfgoed Educatie

Een belangrijk ontwikkelpunt was de voorbereiding van een kwaliteitskader voor Werelderfgoededucatie. Dit kader heeft als doel om gezamenlijk te komen tot heldere uitgangspunten voor de inhoud, vorm en didactiek van educatieve activiteiten en materialen.

Hiervoor is een werkgroep samengesteld met ver-tegenwoordigers van verschillende wereld-erfgoedlocaties. Daarnaast is input opgehaald bij educatieprofessionals en leraren tijdens netwerk-bijeenkomsten. Het kwaliteitskader richt zich onder meer op doelgroepgericht werken, aansluiting bij het curriculum, begrijpelijke taal, beleving en erfgoedinterpretatie. In 2026 wordt het kader verder ontwikkeld en getest.

Kwaliteitskader Werelderfgoed Educatie

Werelderfgoedcafé: Engaging Gen Z in World Heritage

Op 27 maart vond in Leeuwarden het Werelderfgoedcafé *Engaging Gen Z in World Heritage* plaats, georganiseerd door Stichting Werelderfgoed Nederland en NHL Stenden Hogeschool. Centraal stond de vraag hoe Generatie Z actief kan worden betrokken bij UNESCO Werelderfgoed en hoe erfgoed betekenisvoller kan worden gemaakt voor jongeren.

Studenten van de minor *Heritage Experience Management* presenteerden de uitkomsten van hun onderzoek, waarin zij in zes groepen werkten aan strategieën om participatie, co-creatie en bezoek door jongeren te stimuleren. Aansluitend vond een panelgesprek plaats met vertegenwoordigers uit het erfgoedveld, waaronder siteholders en partners. Het publiek wisselde ideeën uit over laagdrempelige en inspirerende manieren om jongeren te bereiken.

Het Werelderfgoedcafé werd afgesloten met de lancering van de online publicatie *Engaging Generation Z in World Heritage Sites in the Kingdom of the Netherlands*. Deze publicatie bundelt de inzichten uit de studentenonderzoeken en biedt concrete aanbevelingen voor siteholders en erfgoedprofessionals. De publicatie is beschikbaar via de website van Stichting Werelderfgoed Nederland.

Werelderfgoedcafé in Leeuwarden (grote en kleine foto)

Vooruitblik

De activiteiten en voorbereidingen vormen een stevige basis voor de verdere uitwerking van het educatieprogramma in 2026 en de daaropvolgende jaren. De focus ligt op het versterken van het collectieve verhaal, het ontwikkelen van gezamenlijke educatieve producten en het verder uitbouwen van netwerken tussen erfgoed en onderwijs, zowel binnen als buiten de schoolcontext.

Promotie en toegankelijkheid

Doelen

- Het stimuleren van de sites om te communiceren vanuit dezelfde basis: het collectieve verhaal;
- De sites stimuleren om de websites van de 13 Werelderfgoederen in te richten met het collectieve merkverhaal;
- De sites stimuleren om ook op locatie het collectieve verhaal en merkidentiteit door te voeren, zodat deze op eenzelfde wijze herkenbaar zijn voor de doelgroep;
- Realiseren van bewustwording en promotie door middel van een marketing toolkit;
- Ontwikkelen van een nieuwe campagne inclusief collectief promotieplan en communicatiekalender;
- Inzicht verkrijgen in bekendheid, perceptie en betrokkenheid bij UNESCO Werelderfgoed door middel van een publieksonderzoek;
- Kennis verzamelen op het thema toegankelijkheid en dit met de 13 sites delen vanuit het collectieve belang
- Ontwikkelen van promotiematerialen (off- en online)
- Nieuwe kansen benutten om het Werelderfgoed te promoten.

Resultaten

Binnen het thema Promotie en toegankelijkheid is gericht gewerkt aan het versterken van de zichtbaarheid en herkenbaarheid van UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden. De inzet richtte zich op het uitdragen van het collectieve verhaal, het vergroten van toegankelijkheid en het verder professionaliseren van de communicatie, zowel online als op locatie.

Een belangrijke basis vormde het vernieuwde Collectief Promotieplan 2025, waarin de kaders zijn vastgelegd voor publieksbereik, campagnes en jaar-ronde zichtbaarheid. In samenhang hiermee is gewerkt met een communicatiekalender, waardoor activiteiten, campagnes en nieuwsmomenten beter op elkaar zijn afgestemd en waar mogelijk zijn verbonden aan landelijke initiatieven en samenwerkingen.

Collectieve campagnes en zichtbaarheid

Binnen het collectieve promotiekader zijn diverse campagnes ingezet om de zichtbaarheid van UNESCO Werelderfgoed te vergroten. Tijdens Open Monumentendag waren meerdere werelderfgoedsites actief betrokken en werd Werelderfgoed onder de aandacht gebracht van een breed publiek. Daarnaast is aangesloten bij maatschappelijke initiatieven, zoals Dress Red Day, waarbij werelderfgoedlocaties zichtbaar werden ingezet om aandacht te vragen voor gezondheid en maatschappelijke betrokkenheid.

Ook de uitgifte van de herdenkingsmunten voor de Hollandse Waterlinies bood een kans om UNESCO Werelderfgoed landelijk onder de aandacht te brengen. Rond deze muntslag zijn verschillende visuele uitingen en publicaties ingezet, waaronder aandacht in het magazine *Munt*, waarmee tevens nieuwe doelgroepen zijn bereikt.

Gouden Boekjes en publieksgerichte middelen

De samenwerking met Uitgeverij Rubinstein rond de Gouden Boekjes-reeks over UNESCO Werelderfgoed resulteerde in meerdere publieksgerichte middelen. In elk boekje is aandacht besteed aan het collectieve verhaal van UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk, onder meer via vaste informatiepagina's en herkenbare visuele elementen. Daarnaast zijn aanvullende promotionele materialen ontwikkeld, zoals een speciale aanbiedingsfolder.

De illustraties en fotografie uit de reeks zijn ingezet voor zichtbaarheid, publiekscommunicatie en verant-

woording binnen het activiteitenverslag.

Binnen de reeks zijn inmiddels meerdere titels verschenen die kinderen op een toegankelijke en verhalende manier laten kennismaken met Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden:

- De Wadden – over de Waddenzee
- Sipke komt op stoom – over het Ir. D.F. Woudagemaal
- Sipke ziet sterretjes – over het Eise Eisinga Planetarium
- Mare van Schokland – over Schokland en omgeving
- Hoe Jan aan zijn naam kwam – over de Droogmakerij de Beemster

Deze uitgaven worden ingezet binnen educatieve contexten, musea en publieksactiviteiten en dragen bij aan de zichtbaarheid en herkenbaarheid van UNESCO Werelderfgoed voor jonge doelgroepen. De reeks wordt komende jaren verder uitgebreid met nieuwe titels.

Presentatie van het Gouden Boekje 'Sipke ziet sterretjes'

Open monumentendag

Verschillende werelderfgoedsites namen deel aan Open Monumentendag en stelden hun locaties open voor bezoekers. Naast aandacht voor de eigen geschiedenis en betekenis van de afzonderlijke sites, werd ook het collectieve verhaal van UNESCO Werelderfgoed uitgedragen. Door deze gezamenlijke benadering werd Werelderfgoed in samenhang gepresenteerd en werden bezoekers gestimuleerd om verder te kijken dan één locatie.

Dress Red Day

Stichting Werelderfgoed Nederland nam deel aan Dress Red Day, een landelijk initiatief van de Hartstichting. Tijdens dit publieksmoment werden werelderfgoedlocaties symbolisch rood verlicht om aandacht te vragen voor gezondheid en maatschappelijke betrokkenheid. Door deelname aan dit initiatief is Werelderfgoed zichtbaar verbonden aan bredere maatschappelijke thema's.

Koninklijke Nederlandse Munt

De samenwerking met de Koninklijke Nederlandse Munt is voortgezet in het kader van de uitgifte van een officiële herdenkingsmunt voor het UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinies. De onthulling van het ontwerp op het Muiderslot markeerde de start van de promotiecampagne rondom de munt.

In het ontwerp zijn de kenmerkende elementen van het linielandschap – land, water en militaire werken op gelaagde wijze verbeeld. Hiermee wordt het Nederlandse meesterschap in waterbeheer op een toegan-

Herdenkingsmunten Hollandse Waterlinies

kelijke manier onder de aandacht gebracht van een breed publiek. In 2026 wordt de samenwerking voortgezet met een herdenkingsmunt voor het Eise Eisinga Planetarium.

Free publicity en media-aandacht

Er is actief ingezet op free publicity, onder meer via samenwerking met RS Media Groep. Dit resulteerde in publicaties in *Op weg in de provincie* en *Nalaten met impact*, waarmee UNESCO Werelderfgoed onder de aandacht is gebracht bij doelgroepen die minder vanzelfsprekend via reguliere erfgoedkanalen worden bereikt.

Online zichtbaarheid en website

De website van Stichting Werelderfgoed Nederland is vernieuwd met aandacht voor gebruiksvriendelijkheid, structuur, contrast en digitale toegankelijkheid. Het vernieuwde ontwerp ondersteunt een heldere presentatie van het collectieve verhaal en sluit beter aan bij

Samenwerking RS Media Groep

richtlijnen voor sociale en digitale toegankelijkheid. Ook de inzet op social media is voortgezet, met focus op bereik, betrokkenheid en het delen van campagnes, educatie en publieksactiviteiten.

Publieksonderzoek en onderbouwing

In samenwerking met Verian en het NBTC is een grootschalig publieksonderzoek uitgevoerd onder circa 4.000 respondenten. Het onderzoek biedt inzicht in bekendheid, perceptie en betrokkenheid bij UNESCO Werelderfgoed, uitgesplitst naar provincie en doelgroep. De resultaten zijn gedeeld binnen het netwerk en vormen een belangrijke onderlegger voor toekomstig marketing- en communicatiebeleid.

Marketing Toolkit en doorontwikkeling

De Merkgids en Marketing Toolkit zijn vastgesteld als integraal document met richtlijnen voor merkgebruik, visuele identiteit en communicatie. De uitkomsten van het publieksonderzoek leveren aanvullende input voor

de verdere implementatie. De focus ligt de komende jaren op effectieve toepassing door de werelderfgoed-sites, in samenhang met het collectieve verhaal.

Collectief promotieplan 2025

Het Collectief Promotieplan bood het strategische kader voor publieksbereik, bewustwording en zichtbaarheid. Het plan sluit aan bij het Meerjarenbeleidsplan en vormt de basis voor communicatie, campagnes en samenwerkingen. Daarbij is ingezet op thematische campagnes, jaarronde zichtbaarheid en afstemming met landelijke initiatieven.

Communicatiekalender

De communicatiekalender is actief ingezet als instrument voor planning en afstemming van publieksmomenten, campagnes en samenwerkingen. Op basis van eerdere evaluaties is de kalender verder aangescherpt en droeg deze bij aan samenhang, herkenbaarheid en consistente timing van communicatie.

Nieuwe website

Met de vernieuwing van de website is een belangrijke stap gezet in het toegankelijk en eigentijds presenteren van UNESCO Werelderfgoed. De website ondersteunt zowel de collectieve promotie als de publieksgerichte informatievoorziening en maakt het eenvoudiger om informatie over de werelderfgoedsites te vinden.

Roots Magazine

'5x wandelen in UNESCO Werelderfgoed'

6 februari 2025

roots

• BELEEF DE NATUUR •

NIEUWS

VOGELS

WANDELEN

FOTOGRAFIE

MAGAZINE

SHOP

Word abonnee

5x wandelen in Unesco werelderfgoed

Deel dit artikel:

5x wandelen in Unesco werelderfgoed

Daniël Mulder

6 februari 2025

Wandel in UNESCO werelderfgoed

TIPS VOOR VERANTWOORD FOTOGRAFEREN

Unesco, de VN-organisatie voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, heeft in Nederland diverse locaties aangewezen die op wereldschaal uniek zijn: van de Waddenzee en de Schelde Delta tot de Koloniën van Weldadigheid. Beleef het erfgoed zelf met deze 5 wandelroutes.

Werelderfgoed Waddenzee

Sinds juni 2009 staat de Waddenzee als enige natuurgebied in Nederland op de werelderfgoedlijst van Unesco. Dit betekent dat de Waddenzee wereldwijd wordt erkend als uniek natuurgebied. Het Waddengebied is namelijk een van de laatst overgebleven ecosystemen die bij eb op grote schaal droogvallen en waar natuurlijke processen nog goed zichtbaar zijn. Ook is het een belangrijk gebied voor trekvogels en broedvogels. Daarnaast wordt de duisternis en de weidheid van het landschap er nog volop gekoesterd. Met deze route langs de Boschplaat op Terschelling ervaar je die schoonheid volop.

Startpunt: restaurant De Heeren van Der Schelling, Oosterend 43, Oosterend (FR). Lengte route: 7 of 11,7 km.

Meest gelezen

01

Dit waren de populairste natuurfoto-series van 2025

02

Wandelen Maastricht: door landgoederenzone Geul & Maas

03

Diersporen in de sneeuw

04

Zeldzame beelgoed voor de kust

05

De 10 mooiste beelden van reën en herten

Emsland-Kurier Am Sonntag

'Ein 105 Jahre altes technisches Wunderwerk'

9 februari 2025

9. FEBRUAR 2025

LOKALES

EL AM SONNTAG

Ein 105 Jahre altes technisches Wunderwerk

EL-Ausflugstipp: Königin Wilhelmina weihte in Lemmer in den Niederlanden das Wouda-Pumpwerk ein, das jetzt UNESCO-Weltkulturerbe ist

von Friedrich Lemmer. Unter Wasser standen, vor allem in den Wintern. Diese Überschwemmungen richteten so viel Unheil an, dass die Fröndländer beschlossen, dagegen anzugehen. Die Verantwortung dafür lag damals in den Händen von Dirk Frederik Wouda. Der Ingenieur war damals für das Wassermanagement in der Region zuständig. Ihm zu Ehren trägt die Wasserpumpstation heute noch seinen Namen, da er für den Bau des Gebäudes verantwortlich war. Wasserversorgung spielt heute noch eine Rolle in der Region, und hat auch Woudagemaal noch eine Bedeutung. Unter anderem deswegen: wegen seiner einzigartigen Architektur ist die über 100 Jahre alte Pumpstation 1998 in das UNESCO-Weltkulturerbe aufgenommen worden, wozu es nur zehn in der gesamten Niederlande gibt.

Das 105 Jahre alte technische Wunderwerk von damals funktioniert heute noch. So wird es unter anderem zwei Mal im Jahr in Betrieb genommen, um Fachkräfte zu schulen, die die Pumpstation betreiben können. Diese Tage sind öffentlich, hier können sich das Spektakel ansehen.

Vier Woudagemaal besucht kommt zunächst in ein Besucherzentrum, wo sie alles über die Geschichte und die Arbeitsweise des Pumpwerks erfahren. Hier warten auch Freizeitleute, die gerne für eine Tour durch das Werk zur Verfügung stehen. Außerdem stehen Ausstellungen zu zehn verschiedenen Sprachen zur Verfügung. Besucherzentrum und Pumpstation sind auch für Radfahrerinnen geeignet. Gerne wird das Woudagemaal auch für Familien- oder Firmenveranstaltungen gebucht. Weitere Infos unter www.woudagemaal.com.

Zum Druckblauen.

Öl war wichtig, um die Maschinen am Laufen zu halten.

Viele der Maschinen sind in Utrecht hergestellt worden.

Überall an den Wänden hängen Fotos aus längst vergangenen Zeiten.

Thematische Fibere, alle techobgegründet, erklären drauten, wie das Werk funktioniert...

...und innen natürlich auch.

Nach im Innern von Woudagemaal erklären thematische alles Wissenswertes.

Der moderne Kontrast: das Besucherzentrum

Außenansicht des 125 Jahre alten Wasserpumpwerks Woudagemaal von der Vorderseite...

Abbildung: S.A. Gouda

23

De Erfgoedstem

'UNESCO Werelderfgoed betekenisvoller gemaakt voor jongeren'
31 maart 2025

UNESCO Werelderfgoed betekenisvoller gemaakt voor jongeren

Hoe betrek je Generatie Z bij UNESCO Werelderfgoed? Die vraag stond centraal tijdens het Gen Z & World Heritage event, dat op 27 maart 2025 plaatsvond bij NHL Stenden Hogeschool in Leeuwarden. Onder leiding van dr. Sarika van Slooten gingen studenten, siteholders van UNESCO Werelderfgoed en erfgoedprofessionals met elkaar in gesprek over de toekomst van (Wereld)erfgoedbeleving door jongeren.

Studentenonderzoek naar erfgoedbeleving door jongeren

De middag werd geopend door Anna Bundalo (Nederlandse Unesco Commissie), die de urgentie benadrukte van actieve jongerenparticipatie bij het behoud en de beleving van erfgoed. Vervolgens presenteerden zes groepen studenten van de minor Heritage Experience Management (HEM) de uitkomsten van hun onderzoeken. De studenten onderzochten hoe actieve participatie, co-creatie en het bezoek van Generatie Z aan Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden kan worden gestimuleerd.

Panelgesprek

Na de studentenpresentaties volgde een panelgesprek met Erik Jan Kleingeld (Van Nelfabriek), Anna Bundalo (Nederlandse Unesco Commissie) en Bas Visscher (Museum Schockland). Hierin werd dieper ingegaan op de uitdagingen en kansen van het betrekken van jongeren bij erfgoed. Het publiek ging in gesprek en wisselde ideeën uit over hoe jongeren op een laagdrempelige en inspirerende manier betrokken kunnen worden bij erfgoed.

Industry Challenge

'Resilient World Heritage'
14 mei 2025

Industry Challenge

Resilient World Heritage

Commissioned by: Stichting Werelderfgoed Nederland, the Dutch World Heritage Foundation

On May 14, 2025, Unesco Netherlands, Blue Shield Netherlands and Cultural Emergency Response will organize the first edition of the national Resilient Heritage Action Day. The day focuses on protecting cultural heritage in times of crisis.

We are facing growing threats, such as the threat of war, climate change, natural disasters and cyberattacks, which make cultural heritage worldwide more vulnerable than ever. Now is the time to take action and make our sector more resilient!

The choice of 14 May is not random. On this day, in 1954, the UNESCO Hague Convention for the Protection of Cultural Heritage in Armed Conflict was signed in The Hague. This treaty emphasises the importance of heritage to our shared identity and history. It reminds us of the responsibility to protect this heritage, especially in times of peace, so that it can withstand the risks of crises and conflicts in the future.

14 May also has a symbolic meaning in Dutch history: it is the day that Rotterdam was severely hit by bombings in 1940. This historic moment emphasises how vulnerable heritage can be in times of violence and the impact that destruction has on communities.

With the National Action Day for Resilient Heritage on 14 May, we want to reflect on this history and look ahead. It is a call for awareness, cooperation and action to protect our cultural heritage against future threats, such as climate change, cyberattacks and social unrest. This day connects the past with the future and encourages concrete steps to safeguard heritage for future generations.

Look at: https://www.unesco.nl/nl/resilient/files/2025-04/Activiteitenids_Actiedag_14m05.pdf

14 mei Actiedag RESILIENT WORLD HERITAGE - WORLD HERITAGE CAFÉ OF KENNISDELING?

Main question:

What can UNESCO World Heritage do to become resilient?

- A. In general
- B. For one of the participating World Heritage Sites to serve as an example of what the approach could be:

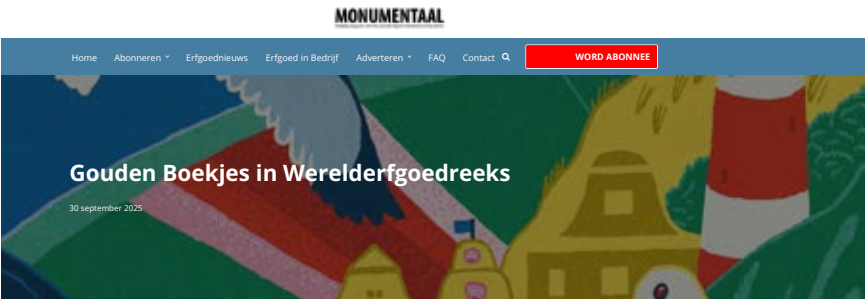
- ☐ Rietveld Schröderhuis
- ☐ Schockland en omgeving

Monumentaal Magazine

'Gouden Boekjes in Werelderfgoedreeks'

30 september 2025

In de Gouden Boekjes-reeks over UNESCO Werelderfgoed in Nederland verschijnen twee nieuwe titels. *Sipke komt op stoom* (lr. D.F. Woudagemaal) en *Hoe Jan aan zijn naam kwam* (Droogmakerij de Beemster) vertellen hoe Nederland door de eeuwen heen land op het water won en zo de voeten droog wist te houden.

De serie, een samenwerking tussen uitgeverij Rubinstein en de Stichting Werelderfgoed Nederland, laat kinderen kennis maken met de Nederlandse plekken op de Werelderfgoedlijst.

In april verscheen in de reeks de eerste titel: [Mijn Gouden Boekje over de Wadden](#).

Sipke komt op stoom

Door hoog water in Fryslân, moet het Woudagemaal worden ingezet om het water weg te pompen. Opa Spitsmuis weet gelukkig precies hoe het stoomgemaal werkt. Maar... het pompen komt maar niet op gang! Sipke gaat op onderzoek uit.

Sipke komt op stoom (lr. D.F. Woudagemaal) is eerder verschenen en nu herzien voor de Werelderfgoedreeks met extra weetjes en een kaart. In Nederlands en Fries. Geschreven door Lida Dijkstra (winnaar Gouden Griffel 2025 voor haar jeugddroman De wonderverteller) en geïllustreerd door Harmen van Straaten.

Het lr. D.F. Woudagemaal in Lemmer (Friesland) is het grootste nog functionerende stoomgemaal ter wereld en dateert van 1920. Het gemaal staat sinds 1998 op de UNESCO-Werelderfgoedlijst.

Hoe Jan aan zijn naam kwam

Jan woont op een eiland aan het Beemstermeer. Door een storm is de kersenboom van de buurvrouw door 'de waterwolf' verslonden. Jan bedenkt een plan om van het water te winnen en krijgt daarmee een nieuwe achternaam: Leeghwater. Geschreven door Peter Smit en geïllustreerd door Martijn van der Linden.

De 17e eeuwse droogmakerij De Beemster in Noord-Holland is sinds 1999 Werelderfgoed en geldt als een schoolvoorbeeld van hoe grote delen van het land werden drooggelegd.

Stichting Werelderfgoed Nederland

Als organisatie van de Verenigde Naties helpt UNESCO het Werelderfgoed te bewaren voor de toekomst. "Deze bijzondere natuurgebieden of gebouwen", aldus de stichting Werelderfgoed Nederland, "vertellen verhalen van vroeger en nu, die mensen overal ter wereld met elkaar verbinden. Zo krijgen we meer begrip en respect voor elkaar en dat helpt de vrede te bewaren".

Sipke komt op stoom, Lida Dijkstra, geïllustreerd door Harmen van Straaten, ISBN 978-90-4762-951-1, kost 9,99 euro.

Hoe Jan aan zijn naam kwam, Peter Smit, geïllustreerd door Martijn van der Linden, ISBN 978-90-4763-504-8, kost 9,99 euro.

Dit bericht delen:

- X
- Facebook
- LinkedIn
-

De Erfgoedstem

'Nieuwe website Stichting Werelderfgoed Nederland'

8 oktober 2025

8 OKTOBER 2025

Nieuwe website Stichting Werelderfgoed Nederland

Stichting Werelderfgoed Nederland heeft een vernieuwde website gelanceerd: www.werelderfgoed.nl. De nieuwe site biedt bezoekers een gebruiksvriendelijke en toegankelijke online omgeving. De website vormt het centrale platform voor nieuws, achtergrondinformatie en educatieve middelen over UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden.

Toegankelijk en inclusief ontwerp

De vernieuwde website voldoet aan de richtlijnen voor digitale toegankelijkheid, zodat iedereen het werelderfgoed ook online kan beleven. De site is geoptimaliseerd voor schermlezers en bevat verplichte alt-teksten. Daarnaast zijn kleur- en contrastinstellingen afgestemd op bezoekers met een visuele beperking. Een geïntegreerde voorleesfunctie draagt verder bij aan de gebruiksvriendelijkheid. Dankzij de meertalige opzet kunnen verschillende doelgroepen – van scholieren tot professionals – gebruikmaken van de informatie op de site.

Interactieve kaart

Het ontwerp sluit aan bij de vernieuwde huisstijl van Stichting Werelderfgoed

Monumentaal Magazine

'Nieuwe website Stichting Werelderfgoed Nederland'
8 oktober 2025

De Stichting Werelderfgoed Nederland heeft www.werelderfgoed.nl gelanceerd. Met deze vernieuwde site, ontwikkeld in samenwerking met Cinnamon Interactive, wordt een toegankelijke online-ervaring geboden aan een breed publiek. De website vormt een centrale plek waar nieuws, achtergrondinformatie en educatiemiddelen rond werelderfgoed beschikbaar worden gemaakt.

Daarmee wordt het voor bezoekers, scholen, professionals en partners eenvoudiger om UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden te beleven.

Toegankelijkheid

De vernieuwde website bevat verbeteringen die de toegankelijkheid bevorderen, vanuit de gedachte dat iedere bezoeker ook digitaal werelderfgoed moet kunnen beleven. Zo is zij geoptimaliseerd voor schermlezers, zijn alt-teksten verplicht en zijn de richtlijnen voor contrast en kleurgebruik nageleefd. Ook de voorleesfunctie draagt bij aan de gebruiksvriendelijkheid. De site is bovendien meertalig, waardoor diverse doelgroepen bediend kunnen worden.

Uitstraling

www.werelderfgoed.nl is ontworpen in lijn met de nieuwe huisstijl van de stichting, waarmee een professionele en betrouwbare uitstraling wordt beoogd. Een overzichtelijke interactieve kaart van UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden maakt de dertien unieke en onvervangbare locaties inzichtelijk. Verder is de nieuwe website geoptimaliseerd voor mobiel gebruik, waardoor bezoekers overal en altijd toegang hebben tot informatie over werelderfgoed.

Cinnamon Interactive

Cinnamon Interactive heeft de website ontwikkeld in samenwerking met de Stichting Werelderfgoed Nederland. Het Friese ICT-bedrijf heeft ruime ervaring in de erfgoedsector, onder meer door samenwerkingen met de Nederlandse UNESCO Commissie en de Koloniën van Weldadigheid. Bovendien toont Cinnamon naar eigen zeggen een hoge mate van maatschappelijke betrokkenheid voor medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt. www.werelderfgoed.nl

De bericht delen:

- X
- Facebook
- LinkedIn
-

Vind ik leuk:

☆ Like Wees de eerste die dit leuk vindt.

Werelderfgoed in Van Nellefabriek Rotterdam

Fiets- en wandelmagazine Werelderfgoed

Animatie over UNESCO Werelderfgoed

de Volkskrant

'UNESCO-werelderfgoedstatus hoog gewaardeerd, maar effect op bezoek is beperkt'
11 december 2025

11 DECEMBER 2025

UNESCO-werelderfgoedstatus hoog gewaardeerd, maar effect op bezoek is beperkt

Schokland, UNESCO Werelderfgoed. Foto: Wikimedia Commons

Op woensdag 3 december kwamen vertegenwoordigers van alle Nederlandse UNESCO-Werelderfgoedlocaties, partners en erfgoedprofessionals bijeen in Amersfoort voor de kennisbijeenkomst "Werelderfgoed Samen Zichtbaar". Deze dag, georganiseerd door Stichting Werelderfgoed Nederland en NBTC, stond volledig in het teken van één centrale vraag:

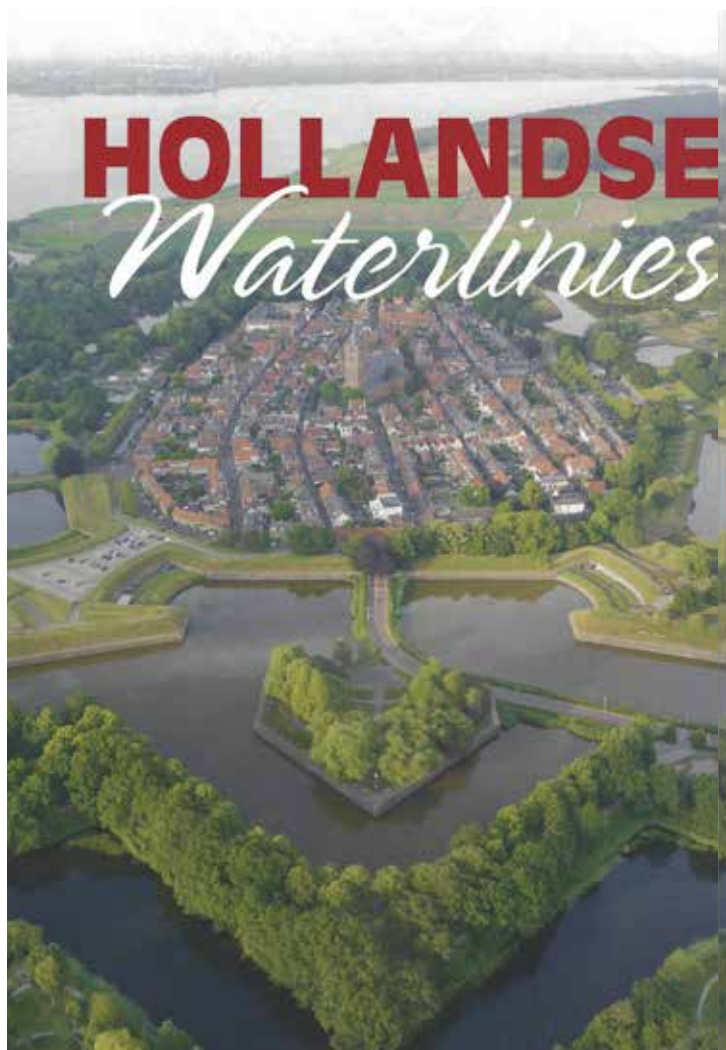
Hoe kunnen we samen de zichtbaarheid, betekenis en aantrekkingskracht van het Nederlands Werelderfgoed vergroten en het juiste publiek bereiken?

Nieuwe inzichten uit publieksonderzoek

Tijdens de bijeenkomst werd het nieuwste onderzoek uit 2025 gepresenteerd naar de bekendheid en waardering van het Nederlands UNESCO-Werelderfgoed. Sinds 2014 wordt periodiek gemeten hoe Nederlanders het Werelderfgoedlabel ervaren. De resultaten bevestigen eerdere trends:

- **Bekendheid is groot:** negen op de tien Nederlanders weten wat UNESCO-Werelderfgoed is.
- **Maar het effect op bezoekgedrag blijft beperkt:** vooral jongeren kennen weinig locaties en laten zich nauwelijks door de Werelderfgoedstatus leiden in hun keuze om ergens naartoe te gaan.
- **Ter plekke maakt de status wel verschil:** bezoekers waarderen hun ervaring hoger wanneer ze eenmaal op een Werelderfgoedlocatie zijn.

De uitdaging zit dus in het eerder en consistentier vertellen van het

Water als wapen van Nederland

De Hollandse Waterlinies: Water als Wapen van Nederland

Nederland is beroemd om zijn strijd tegen het water. Dijken, polders en molens zijn wereldwijd symbolen van Nederlandse vindingrijkheid. Maar het water diende niet alleen als vijand — het werd ook een bondgenoot. Al vanaf de 17^e eeuw gebruikten de Nederlanders water als verdedigingsmiddel tegen vijandelijke legers. Dit ingenieuze systeem van inundaties (opzettelijke overstromingen) en fortificaties staat bekend als de Hollandse Waterlinies.

Dit artikel bespreekt de ontstaansgeschiedenis, technische werking, militaire betekenis en hedendaagse status van de Hollandse Waterlinies, met nadruk op de Oude en Nieuwe Hollandse Waterlinie, evenals de Stelling van Amsterdam.

Concept van de waterlinie

Het principe van de waterlinie beruiste op een fijn afgestemd systeem van inundatie (onder water zetten van land) in combinatie met vaste verdedigingswerken. Door een laag van ongeveer 30 tot 60 centimeter water over het land te verspreiden, werd een terrein gecreëerd dat te diep was om te voet te passeren, maar te ondiep om met boten te bevaren (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed [RCE], 2021).

De linie bestond uit drie kerncomponenten:

- Inundatiegebieden — laaggelegen polders die met behulp van sluisen en kades konden worden overstroomd;
- Forten en vestingen — versterkte posities op hogere gronden of bij doorgangen;
- Waterstaatkundige infrastructuur — dijken, sluisen en kanalen om waterpeilen te reguleren (Schipper, 2019).

Deze combinatie maakte de linies tot een uniek voorbeeld van de symbiose tussen waterbeheer en defensietechniek.

De Oude Hollandse Waterlinie (1629–1815)

De Oude Hollandse Waterlinie ontstond in de zeventiende eeuw, een periode waarin de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden zich ontwikkelde tot een wereldmacht. De linie liep van Muiden aan de Zuiderzee via Woerden en Schoonhoven tot aan Gorinchem (Zandvliet, 2008).

Tijdens het Rampjaar 1672, toen de Republiek werd aangevallen door Frankrijk, Engeland, Münster en Keulen, bewees de waterlinie haar strategische waarde. Onder leiding van stadhouder Willem III werden polders onder water gezet, waardoor de Franse troepen niet verder konden oprukken dan Utrecht (Israel, 1995). De linie redde de kern van de Republiek, met name de rijke provincie Holland, van bezetting.

Hoewel de Oude Waterlinie effectief bleek, was het systeem sterk afhankelijk van natuurlijke omstandigheden zoals getijden, regenval en bodemgesteldheid. Naarmate militaire technologie zich ontwikkelde, werd de behoefte aan een modern, technisch systeem steeds groter (RCE, 2021).

Hollandse Waterlinie

Muiden in 1673, omringd door inundaties; een zeldzame eigentijdse afbeelding van de Oude Hollandse Waterlinie
Afbeelding: Wikipedia

De Nieuwe Hollandse Waterlinie (1815–1940)
Na de val van Napoleon en de oprichting van het Koninkrijk der Nederlanden besloot koning Willem I in 1815 tot de aanleg van een verbeterde en meer strategisch gelegen linie: de Nieuwe Hollandse Waterlinie (Schipper, 2019). Deze liep van Muiden tot aan de Biesbosch en had een totale lengte van ongeveer 85 kilometer.

Technische innovatie
De Nieuwe Hollandse Waterlinie omvatte ongeveer 45 forten en 5 vestingsteden. De forten werden aanvankelijk van baksteen gebouwd, maar later versterkt met beton om bestand te zijn tegen moderne artillerie (RCE, 2021). Een belangrijk innovatie element was het stelsel van sluizen en koersluizen die de inundatie veel sneller en preciezer mogelijk maakte. Water kon binnen enkele dagen worden ingelaten in rivieren als de Lek, de Ling en de Vecht.

Strategische rol
De linie speelde een rol in de mobilisaties van 1870 (Frans-Duitse oorlog), 1914–1918 (Eerste Wereldoorlog) en 1939–1940 (Tweede Wereldoorlog), maar werd nooit daadwerkelijk beproefd in een groot militair conflict (Zandvliet, 2008).

Tijdens de Duitse invasie van mei 1940 bleek de linie echter verouderd: vliegtuigen en gemotoriseerde troepen konden de inundatiezones eenvoudig omzeilen. Daarmee verloor het systeem zijn militaire functie.

Water als wapen van Nederland

De Stelling van Amsterdam (1880–1914)

Parallel aan de Nieuwe Hollandse Waterlinie werd tussen 1880 en 1914 de Stelling van Amsterdam aangelegd. Deze bestond uit een ring van 46 forten op circa 15 tot 20 kilometer afstand van de hoofdstad, met een totale lengte van ongeveer 135 kilometer (UNESCO, 2021).

Fort Pampus vanuit de lucht gezien

De Stelling was ontworpen als laatste toevluchtsoord van de Nederlandse regering in geval van oorlog en maakte gebruik van hetzelfde principe van inundatie. In 1996 werd de Stelling van Amsterdam door UNESCO opgenomen op de Werelderfgoedlijst. In 2021 werd deze status uitgebreid tot het gehele systeem van de Hollandse Waterlinies, waarmee hun internationale betekenis als cultureel erfgoed werd erkend (UNESCO, 2021).

De Hollandse Waterlinies in de 21^e eeuw

Vandaag de dag vormen de Hollandse Waterlinies een belangrijk onderdeel van het Nederlandse erfgoed. Vele forten zijn gerestaureerd en hebben nieuwe functies gekregen, zoals musea, culturele centra, horecagelegenheden of recreatiegebieden (Stichting Liniebreed Ondernemen, 2022).

Het Waterliniemuseum bij Fort bij Vechten speelt een centrale rol in de publiekvoorlichting over dit bijzondere militaire landschap.

Daarnaast dragen de linies bij aan natuurbeheer en klimaatadaptatie. De inundatiegebieden zijn vaak teruggegeven aan de natuur en functioneren als waterbergingsgebieden bij extreme neerslag (RCE, 2021). Daarmee krijgt het eeuwenoude principe van "water als bondgenoot" een moderne betekenis.

Conclusie

De Hollandse Waterlinies vertegenwoordigen een unieke verweving van militaire strategie, waterbouwkunde en landschapsarchitectuur. Waar andere Europese staten zich beschermen met muren of kastelen, kozen de Nederlanders voor een dynamisch verdedigingssysteem gebaseerd op hun expertise in waterbeheer. Hoewel de linies hun militaire waarde verloren, blijven ze een monument voor Nederlandse vindingrijkheid en aanpassingsvermogen. De erkenning door UNESCO onderstreept hun wereldwijde betekenis als toonbeeld van duurzaam en multifunctioneel gebruik van het landschap.

Bronnen

- Israel, J.I. (1995). *The Dutch Republic: Its Rise, Greatness, and Fall, 1477–1806*. Oxford University Press.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. (2021). *Hollandse Waterlinies*. Geraadpleegd via <https://www.cultureelerfgoed.nl>
- Schipper, B. (2019). *De Waterlinies: Strategie, Techniek en Landschap*. Walburg Pers.
- Stichting Liniebreed Ondernemen. (2022). *De Nieuwe Hollandse Waterlinie: Erfgoed met toekomst*. Geraadpleegd via <https://www.liniebreed.nl>
- UNESCO. (2021). *Dutch Water Defence Lines (Extension of the Defence Line of Amsterdam)*. Geraadpleegd via <https://whc.unesco.org>
- Zandvliet, K. (2008). *De 17de eeuw: De Republiek en het water*. Amsterdam University Press.

- Wekelijks nieuwe producten
- Snelle verzending
- Vertrouwd betalen met iDeal/Paypal
- Grootste Euro assortiment
- Geen verzendkosten v.a. €500,-
- Nationale en internationale munt

WWW.ZONNEMUNTEN.NL • INFO@ZONNEMUNTEN.NL • +31(0)6-13076269

Hollandse Waterlinies

200 kilometer lang, 96 forten, 2 kastelen, 6 vestingen en meer dan 100 militaire sluizen, dijken en kanalen. We hebben het natuurlijk over de Hollandse Waterlinies! Om het belang van erfgoed te onderstrepen, brengt de Koninklijke Nederlandse Munt herdenkingsmunten uit in de serie UNESCO Werelderfgoed. In 2025 is de 11e uitgifte aan de beurt: de Hollandse Waterlinies.

Hollandse Waterlinies

Wist u dat Nederland een uniek Werelderfgoed heeft met water als bondgenoot? Als het enige grootschalige systeem van overstromingsvlaktes, dijken, sluisen en forten ter wereld, laten de Hollandse Waterlinies op een perfecte manier zien hoe Nederlanders al vroeg het water naar hun hand wisten te zetten – dit gebeurde al vanaf de middeleeuwen. Eerst deden ze dit door te kunnen wonen en voedsel te kunnen verbouwen in het moerasige land. Daarna zetten ze water ook in voor de verdediging van steden.

Het begon allemaal met de Oude Hollandse Waterlinie, die in 1672 tot stand kwam. De Nieuwe Hollandse Waterlinie bouwde hier op voort: de aanleg begon in 1815. De aanleg van de Stelling van Amsterdam startte in 1880. In 1996 kreeg laatstgenoemde waterlinie de Unesco-status. In 2021 kwamen beide waterlinies samen als de Hollandse Waterlinies en sindsdien vormen zij één werelderfgoed. Met de Hollandse Waterlinies is water van

vijand en uitdaging naar bondgenoot gegaan. Met een aanreenschakeling van rivieren, sluizen, dijken en kanalen kon land onder water worden gezet: vijandelijke aanvallen konden op deze manier gestopt worden. Dit samenspel van techniek, vindingrijkheid en water vormde de verdediging van het rijke westen van Nederland.

Vandaag de dag is het Werelderfgoed Hollandse Waterlinies nog altijd springlevend. De forten zijn niet alleen een hotspot van biodiversiteit, maar ook vrijwilligers zetten zich massaal in om dit Werelderfgoed uit te dragen middels rondleidingen, onderhoud en meer.

Ontwerp

Het Hollandse Waterlinies Vijfje is ontworpen door Hans Gremmen, de ontwerper die ook 750 jaar Amsterdam mocht vastleggen op een munt. Voor de nieuwe herdenkingsmunt koos Gremmen voor een kaart van Nederland, bestaande uit drie kenmerken: land, water en

militaire werken. Het landschap - Nederland is uitgebeeld in drie vlakken (land). Een aantal vlak is gearceerd, als verwijzing naar inundatie gebieden (water). De geeft de locatie van de linies aan: de driehoekjes vertegenwoordigen de bouwwerken langs de linie: forten, vestingen en kastelen.

Voor de voorzijde met het port van Koning Willem-Alexander gekozen voor dezelfde elementen structuren. Het element water wordt gebruikt om eenheid te creëren maar ook om te verwijzen naar functies van de koning op het gebied van waterbeheer, waar hij zich prins voor heeft ingezet.

Nieuwe uitgiften

Hollandse Waterlinies Vijfje 2025 UNC-kwaliteit in coincard

De munt steekt in een mooi ontworpen coincard. Op de voorzijde zien je de vesting van Naarden met in het midden de kerk. Op de achterkant van de coincard staat een grafische tekening van een deel van de Hollandse waterlinie.

Specificaties

Metaal: Verzilverd koper
Gewicht: 10,50 g
Diameter: 29 mm
Kwaliteit: Uncirculated
Nominale waarde: 5 euro
Oplage: 50.000
Uitgifteprijs: € 5,-

Hollandse Waterlinies Vijfje 2025 BU-kwaliteit in coincard

De munt steekt in een mooi ontworpen coincard. Op de voorzijde staat Muiderslot afgebeeld. Op de achterkant van de coincard staat een grafische tekening van een deel van de Hollandse waterlinie.

Specificaties

Metaal: Verzilverd koper
Gewicht: 10,50 g
Diameter: 29 mm
Kwaliteit: Brilliant
Uncirculated
Nominale waarde: 5 euro
Oplage: 10.000
Uitgifteprijs: € 13,50

Hollandse Waterlinies Vijfje 2025 Eerste Dag Uitgifte

Officiële 5 euro herdenkingsmunt voor de Hollandse Waterlinies

- Een dag verkrijgbaar, daarna gegarandeerd uitverkocht
- Genummerde coincard in speciale envelop
- Ontdek uniek werelderfgoed in eigen land

Specificaties

Metaal: Verzilverd koper
Gewicht: 10,50 g
Diameter: 29 mm
Kwaliteit: Uncirculated
Nominale waarde: 5 euro
Oplage: Nnb
Uitgifteprijs: € 27,50

Hollandse Waterlinies Vijfje 2025 Zilver Proof

De munt steekt in een drieluikverpakking met meer informatie over de Hollandse Waterlinies.

Specificaties

Metaal: Zilver
Gehalte: 925/1000
Gewicht: 15,5 g
Diameter: 33 mm
Randschrift: * GOD * ZIJ * MET * ONS
Kwaliteit: Proof
Nominale waarde: 5 euro
Oplage: 3.500
Uitgifteprijs: € 56,95

Hollandse Waterlinies 2025 Gouden Tientje

De munt wordt geleverd in een luxe verpakking.

Specificaties

Metaal: Goud 900/1000
Gewicht: 6,72 g
Diameter: 22,5 mm
Rand: Kartel
Kwaliteit: Proof
Nominale waarde: 10 euro
Oplage: 1.000
Uitgifteprijs: € 895,-

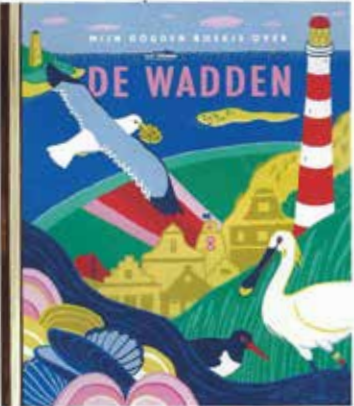
Bron: Koninklijke Nederlandse Munt

Rubinstein Magazine (catalogus)

'Beleef de Wadden met al je zintuigen'

Beleef de Wadden met al je zintuigen

Mijn Gouden Boekje over de Wadden

Het begint al op de pont: op weg naar de Wadden stap je een andere wereld binnen. Een wereld vol natuur, krusen, groen, gebieden en geschiedenis. Van de meeuw die een krentenbol uit je hand grist tot het wier dat op de gulven dobbert - alles is onderling verbonden in een kringloop.

Mijn Gouden Boekje over de Wadden neemt je mee op ontdekkingsstocht door de bijzondere stukje Nederland en leert je van alles over de verschillende dieren - en mensen! - die deze eilanden met elkaar delen.

Mijn Gouden Boekje over het water
ISBN 9789047629480
€ 9,99

Mijn Gouden Boekje over het weer
ISBN 9789047629484
€ 9,99

Mijn Gouden Boekje over insecten
ISBN 9789047629487
€ 9,99

Mijn Gouden Boekje over walvissen
ISBN 9789047629493
€ 9,99

JET BAKELS is een veelzijdige auteur die bekend staat om haar verhalen, columns en publicaties. Haar werk is vaak gericht op het educeren van kinderen over natuur en milieu. Ze heeft ook verschillende boeken uitgegeven over de Wadden.

VONK MEIJERS is een auteur die bekend staat om haar verhalen, columns en publicaties. Haar werk is vaak gericht op het educeren van kinderen over natuur en milieu. Ze heeft ook verschillende boeken uitgegeven over de Wadden.

- Nieuw deel in de reeks Mijn Gouden Boekje over...
- Posters en etalagemateriaal op aanvraag beschikbaar

Mijn Gouden Boekje over de Wadden
Jet Bakels
Met illustraties van Vonk Meijers
Uitgeverij De Persgroep
Maart, 2020
128 pag. / 17x11 cm
D
ISBN 9789047629493
€ 9,99

Organisatie en overleg

Bestuur

Het bestuur van Stichting Werelderfgoed Nederland bestaat uit de siteholders van UNESCO Werelderfgoed in het Koninkrijk der Nederlanden. De siteholders zijn de door het Rijk aangewezen (publiekrechtelijke) rechtspersonen of instellingen die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de afzonderlijke werelderfgoedsites.

De stichting wordt voorgezeten door Luzette Kroon, dijkgraaf van Wetterskip Fryslân en siteholder van het UNESCO Werelderfgoed Ir. D.F. Woudagemaal.

De statuten van Stichting Werelderfgoed Nederland zijn geactualiseerd in lijn met de Governance Code Cultuur en de Wet Bestuur en Toezicht Rechtspersonen (WBTR). Met deze wijziging zijn alle siteholders formeel aangemerkt als bestuurders. Hiermee is de governance-structuur van de stichting verduidelijkt en beter in overeenstemming gebracht met actuele wet- en regelgeving.

Programmabureau

Het programmabureau is verantwoordelijk voor de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden van Stichting Werelderfgoed Nederland. De aansturing

van het programmabureau lag bij de programmamanager.

Daarnaast werd de functie van projectmedewerker publieksbereik tijdelijk ingevuld in verschillende periodes gedurende het jaar. De uitvoering van het educatieplan was belegd bij een aparte educatie professional.

Deze flexibele inrichting van het programmabureau sluit aan bij de projectmatige aard van de werkzaamheden en maakt het mogelijk om expertise gericht in te zetten educatieplan uit.

Overlegstructuur

Binnen Stichting Werelderfgoed Nederland vindt overleg plaats op verschillende niveaus. Het bestuur en het programmateam komen periodiek bijeen om de voortgang van activiteiten te bespreken, strategische keuzes te maken en afstemming te organiseren tussen beleid en uitvoering.

Deze overlegstructuur ondersteunt een zorgvuldige besluitvorming, versterkt de onderlinge samenwerking en draagt bij aan een transparante en effectieve uitvoering van de werkzaamheden van de stichting.

Duurzaamheid SDG's

SDG's – Sustainable Development Goals

Cultureel erfgoed speelt een belangrijke rol bij het realiseren van de Sustainable Development Goals (SDG's). UNESCO Werelderfgoed kan hierin een voortrekkersrol vervullen door kennis te delen, samenwerking te stimuleren en voorbeeld praktijken zichtbaar te maken. Werelderfgoed biedt daarmee een betekenisvol platform om duurzame ontwikkeling te verbinden aan cultuur, natuur en samenleving.

In 2015 heeft de Verenigde Naties binnen de Werelderfgoedconventie beleid vastgesteld voor duurzame ontwikkeling. Door dit beleid te integreren in strategie en praktijk kunnen overheden, instellingen en andere betrokken partijen maatschappelijk verantwoord handelen. Voor Werelderfgoed biedt dit de mogelijkheid om zich te positioneren als aanjager en voorbeeld voor de toepassing van de SDG's.

Stichting Werelderfgoed Nederland zet zich actief in voor de implementatie van de SDG's binnen het collectief. Dit is noodzakelijk om te kunnen anticiperen op hedendaagse maatschappelijke uitdagingen, kennis over te dragen en een voorbeeldfunctie te vervullen. De SDG's zijn geïntegreerd in strategie, projecten en werkwijzen, waarbij innovatie op het gebied van duurzaamheid wordt toegepast en sa-

menwerkingspartners worden gestimuleerd om hierin gezamenlijk op te trekken.

De rol van cultureel erfgoed binnen duurzame ontwikkeling is nader uitgewerkt op de website van UNESCO: whc.unesco.org/en/sustainabledevelopment

SDG's waarop wordt ingezet

Doel 4.7

Kwaliteitsonderwijs

De stichting draagt bij aan kwaliteitsonderwijs door het stimuleren van kennis en vaardigheden die nodig zijn voor duurzame ontwikkeling, wereldburgerschap en respect voor culturele diversiteit. Deze kernwaarde is zichtbaar in de visie, communicatie en educatieprojecten, evenals in publieksactiviteiten. Daarbij is structureel aandacht voor toegankelijkheid, meerstemmigheid en het bereiken van een breed publiek.

Doel 8.9

Eerlijke economische groei en fatsoenlijk werk

Er wordt ingezet op duurzaam toerisme dat bijdraagt aan lokale economieën, cultuur en werkgelegenheid. Stichting Werelderfgoed Nederland werkt zoveel mogelijk samen met lokale partners en weegt commerciële kansen zorgvuldig af tegen het behoud en de

versterking van lokale cultuur en producten.

Doel 11.4

Duurzame steden en gemeenschappen

Door kennisdeling, capaciteitsopbouw, de ontwikkeling en ontsluiting van educatiematerialen en collectieve promotie draagt de stichting bij aan het beschermen en veiligstellen van cultureel en natuurlijk Werelderfgoed binnen het Koninkrijk der Nederlanden.

Doel 12.5 en 12.6

Verantwoorde consumptie en productie

Binnen de organisatie en uitvoering van activiteiten wordt ingezet op het beperken van afval en het stimuleren van duurzame praktijken. Er wordt zoveel mogelijk papierloos gewerkt, informatie- en educatiemiddelen zijn digitaal beschikbaar en materialen worden hergebruikt. Indien drukwerk noodzakelijk is, wordt gekozen voor duurzame drukkerijen en oplossingen zoals QR-codes om papiergebruik te beperken. Daarnaast worden leveranciers en partners gestimuleerd om duurzame keuzes te integreren in hun werkwijze.

Doel 16.1

Vrede, justitie en sterke publieke diensten

De missie van UNESCO is het bevorderen van vrede. Werelderfgoed verbindt cultuur en natuur en draagt

bij aan wederzijds respect, dialoog en begrip. Door culturele uitwisseling, kennisdeling en het stimuleren van dialoog levert Werelderfgoed een bijdrage aan een vreedzame en inclusieve samenleving.

Doel 17.17

Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Het aangaan en versterken van partnerschappen vormt een essentieel onderdeel van de werkwijze van Stichting Werelderfgoed Nederland. Door samenwerking met publieke, private en maatschappelijke partners wordt voortgebouwd op bestaande netwerken en expertise. Voorbeelden hiervan zijn samenwerkingen met NBTC, NTR Het Klokhuis en NHL Stenden Hogeschool.

Factsheet UNESCO Werelderfgoed

UNESCO

UNESCO, de organisatie van de Verenigde Naties voor onderwijs, cultuur, wetenschap en communicatie, zet zich in voor vrede. Dat doet zij door mensen samen te brengen, wederzijds begrip te bevorderen en te inspireren met wat ons wereldwijd verbindt: onderwijs, cultuur, wetenschap en media. Zo koesteren we wat waardevol is, bevorderen we de naleving van mensenrechten en gelijke kansen en verrijken we de wereld voor komende generaties

Daarom:

- zetten we ons in voor goed onderwijs voor iedereen;
- stimuleren we cultuur en creativiteit en bevorderen we respect voor andere culturen;
- ontwikkelen we kennis en maken we wetenschappelijke inzichten toegankelijk;
- staan we voor de belangrijke rol van vrije en verantwoordelijke media.

De UNESCO-erkenningen geven samen uiting aan het UNESCO-gedachtegoed. Nederland telt in totaal elf erkenningstypen. UNESCO Werelderfgoed is daarvan het meest bekend. Zo verbinden we verleden, heden en toekomst voor iedereen.

Werelderfgoed

UNESCO Werelderfgoedsites zijn de meest bijzondere en betekenisvolle gebouwen, gebieden en natuur van de wereld. Ze zorgen in al hun diversiteit voor indrukwekkende verhalen die jong en oud raken. Daarom wil UNESCO deze cultuur en natuur behouden en doorgeven aan volgende generaties. Zo blijft het werelderfgoed springlevend en leren mensen wereldwijd elkaars cultuur en natuur waarderen. Dat prikkelt de nieuwsgierigheid en draagt bij aan respect voor elkaar. In het Koninkrijk der Nederlanden zijn dertien UNESCO Werelderfgoedsites die verbonden zijn met meer dan 1.200 UNESCO Werelderfgoedsites over de wereld, zoals de piramides in Egypte of de Chinese Muur.

Werelderfgoedverdrag

Werelderfgoed geniet internationale bescherming onder het UNESCO-Werelderfgoedverdrag. Nederland heeft dit verdrag in 1992 ondertekend en verplicht zich daarmee het werelderfgoed binnen het Koninkrijk te beschermen, behouden en toegankelijk te maken.

Werelderfgoed in 2025

- **1.248 ingeschreven sites, waarvan:**
 - 235 een natuurlijk karakter hebben
 - 972 cultureel van aard zijn, en
 - 41 sites een mengvorm zijn van beide.
- In 170 landen is werelderfgoed te vinden
- 53 sites staan op de lijst van 'Werelderfgoed in Gevaar'
- Sinds de start zijn drie sites van de Lijst verwijderd.
- [Bekijk alle werelderfgoedsites op een kaart of in een lijst.](#)

Van erfgoed naar Werelderfgoed

Van erfgoed naar werelderfgoed is een lange procedure. Deze kan tot wel vijftien jaar duren. De volgende stappen worden daarbij genomen:

1. Een land ondertekent het UNESCO Werelderfgoed-verdrag. Vanaf dat moment mag het een erfgoed (Natuurgebied, gebouwen, monumenten of een mengvorm) nomineren voor de werelderfgoed-status.
2. Voordat het land kan nomineren, onderzoekt het welke erfgoedsites binnen de eigen grenzen in aanmerking kunnen komen voor de werelderfgoed-status. Het land stelt hiervan een lijst op, de zogenoemde Voorlopige Lijst. Voor Nederland is deze te vinden op unesco.org
3. Het land identificeert welke site op de Voorlopige Lijst het meest kansrijk is en stelt een nominatie-dossier op. Daarin staat uitgelegd wat dit erfgoed van uitzonderlijke waarde maakt in de wereld. Ook is een managementbeheerplan verplicht.
4. Na indiening van het dossier bij UNESCO in Parijs volgt een evaluatie door onafhankelijke experts. Ze bezoeken het erfgoed om te toetsen of het aan de eisen voldoet en of de praktijk overeenstemt met wat in het dossier staat beschreven. De experts brengen advies uit aan het Werelderfgoedcomité van UNESCO.

5. Dat advies kan vier uitkomsten bevatten:

1. inschrijven als werelderfgoed.
2. terugverwijzen naar de lidstaat om het dossier te verbeteren. Het dossier kan snel opnieuw worden ingediend.
3. terugverwijzen naar de lidstaat. Het dossier is nog lang niet op orde. De nominatie kan pas na meerdere jaren opnieuw worden ingediend.
4. afwijzing, het erfgoed kan geen werelderfgoed-status krijgen.

6. Het Werelderfgoedcomité van UNESCO weegt de adviezen van de nominaties en neemt het besluit om ze in te schrijven op de Werelderfgoedlijst, terug te verwijzen of af te wijzen. Het Comité kan een besluit nemen dat afwijkt van de adviezen.

Uitzonderlijke Universele Waarde

Om de status van werelderfgoed te krijgen moet het erfgoed 'Uitzonderlijke Waarde' hebben voor de Wereld', in het Engels Outstanding Universal Value (OUV) genoemd. Om te bepalen of het erfgoed OUV heeft, hanteert UNESCO tien criteria. Het genomineerde erfgoed moet minimaal aan één criterium voldoen om de werelderfgoedstatus te kunnen krijgen. Een volledig overzicht van deze criteria is te vinden op pagina vier van deze factsheet. Naast de OUV zijn de bescherming, het management, de authenticiteit en de integriteit van het erfgoed belangrijke overwegingen.

Cultureel, natuurlijk of combinatie

Werelderfgoed kan natuurlijk van aard zijn, cultureel van aard, of een combinatie van beide. In het Koninkrijk der Nederlanden is de Waddenzee een natuurlijk werelderfgoed. Het overige werelderfgoed heeft een cultureel karakter.

Werelderfgoed in gevaar

Wanneer een werelderfgoed ernstig bedreigd wordt, waarbij het (deels) onherstelbaar beschadigd kan raken of zelfs geheel verdwijnt, komt het op de 'Lijst van Werelderfgoed in Gevaar'. Het Werelderfgoedcomité bespreekt jaarlijks hoe het met deze categorie werelderfgoedsites gaat. Daarbij roept UNESCO de lidstaat waar zich een site in gevaar bevindt, ter verantwoording. De Gevarenlijst functioneert internationaal als een vorm van schandpaal. Het motiveert landen om verbeteringen door te voeren.

Als een land de bescherming op orde brengt, kan UNESCO de gevarenstatus intrekken. Doet een land structureel te weinig of niets, en blijft de bedreiging van het erfgoed bestaan, dan kan UNESCO beslissen het erfgoed van de Werelderfgoedlijst af te halen. Dat is sinds 1978 drie keer gebeurd.

Werelderfgoedspelers

Werelderfgoedsites in het Koninkrijk der Nederlanden:

- Schokland en omgeving
- Molencomplex Kinderdijk-Elshout
- Willemstad, Curaçao
- Ir. D.F. Woudagemaal
- Droogmakerij de Beemster
- Rietveld Schröderhuis
- De Waddenzee
- Grachtengordel van Amsterdam
- Van Nellefabriek
- Koloniën van Weldadigheid
- Hollandse Waterlinies
- Neder-Germaanse Limes
- Eise Eisinga Planetarium

Werelderfgoedcomité

Het Werelderfgoedcomité van UNESCO komt jaarlijks bijeen. 21 landen hebben per toerbeurt zitting. Het Comité beoordeelt de stand van zaken rond bestaande werelderfgoedsites, behandelt alle sites die op de Gevaarlijst staan en besluit over nieuwe inschrijvingen op de Werelderfgoedlijst.

Erfgoedexperts (ICOMOS, IUCN en ICCROM)

Erfgoedexperts geven advies aan het UNESCO Werelderfgoedcomité over bestaand en toekomstig werelderfgoed door middel van evaluaties, rapportages en onderzoek. Daarnaast geven ze trainingen en advies over erfgoed.

Rijksoverheid

De Rijksoverheid is verantwoordelijk voor het wereld- erfgoed in het Koninkrijk. Voor het culturele werelderfgoed is dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en voor het natuurlijke werelderfgoed (Waddenzee) de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voert het Werelderfgoedbeleid uit.

Nederlandse UNESCO Commissie

De Nederlandse UNESCO Commissie geeft in ons land bekendheid aan UNESCO's mandaat en missie. De Commissie stimuleert de inbreng van Nederlandse kennis en experts in de internationale UNESCO-organisatie en adviseert de Nederlandse overheid over UNESCO-onderwerpen, waaronder werelderfgoed.

UNESCO Commissie van Curaçao

De Curaçaose UNESCO Commissie bevordert het mandaat van UNESCO in het land en geeft bekendheid aan de programma's van UNESCO.

Stichting Werelderfgoed Nederland

De Stichting Werelderfgoed Nederland is een samenwerkingsverband van het werelderfgoed binnen het Koninkrijk. De stichting ondersteunt de sites en brengt deze onder de aandacht van het grote publiek. Dat doet ze door belangenbehartiging, promotie, educatie, samenwerking en kennisdeling.

Criteria om de Uitzonderlijke Universele Waarde te bepalen

Voor een cultureel werelderfgoed

1. Het erfgoed vertegenwoordigt een meesterwerk van het menselijk creatief vernuft;
2. Het erfgoed vertoont een belangrijke uitwisseling van menselijke waarden – gedurende een bepaalde periode of binnen een cultureel gebied in de wereld – voor ontwikkelingen in architectuur of technologie, monumentale kunsten, stadsontwerp of landschapsinrichting;
3. Het erfgoed getuigt van een unieke, of ten minste een exceptionele, culturele traditie of beschaving die nog voortleeft of is verdwenen;
4. Het erfgoed is een uitzonderlijk voorbeeld van een type gebouw, een architectonisch of technologisch geheel, of een landschap, dat (een) belangrijke fase(s) van de menselijke geschiedenis weergeeft;
5. Het erfgoed is een uitzonderlijk voorbeeld van een traditionele menselijke nederzetting, traditioneel landgebruik of zeegebruik, typerend voor een cultuur (of culturen) of een menselijke interactie met de omgeving, in het bijzonder wanneer het kwetsbaar is geworden als gevolg van onomkeerbare veranderingen;
6. Het erfgoed wordt direct of tastbaar geassocieerd met gebeurtenissen of levenswijzen, met ideeën, met overtuigingen, met artistieke en literaire werken van uitzonderlijke universele betekenis. (Het Werelderfgoedcomité is van mening dat dit criterium bij voorkeur dient te worden gebruikt in combinatie met andere criteria).

Voor een natuurlijk werelderfgoed

7. Het erfgoed bevat ongeëvenaarde natuurfenomenen of -gebieden van uitzonderlijke natuurlijke schoonheid en esthetisch belang;
8. Het erfgoed bevat uitzonderlijke voorbeelden die belangrijke fases in de geschiedenis van de aarde weergeven, inclusief de getuigenis van het leven – zoals het fossielenarchief –, belangrijke voortgaande geologische processen in de ontwikkeling van landvormen, of belangrijke geomorfologische of fysisch- geografische elementen;
9. Het erfgoed bevat uitzonderlijke voorbeelden van belangrijke voortgaande ecologische en biologische processen in de evolutie en ontwikkeling van ecosystemen en habitats van planten en dieren, op het land, in zoet water, aan de kust en in de zee;
10. Het erfgoed bevat de belangrijkste en meest waardevolle natuurlijke leefgebieden voor het ter plekke behouden van biodiversiteit, waaronder gebieden met bedreigde soorten die van uitzonderlijke universele waarde zijn vanuit het gezichtspunt van wetenschap of natuurbehoud.

Colofon

Februari 2026

Het Activiteitenverslag 2025 is gemaakt door Stichting Werelderfgoed Nederland. De publicatie is met de grootste zorg samengesteld. Betrokken partijen zijn niet aansprakelijk voor enige schade of verlies, veroorzaakt door de verstrekte informatie.

Redactie

Marcella Marinelli, Debby Davidse en
Leonie Remigius – Van der Zee

Vormgeving

Vincent Smits

Foto's / illustraties

Bertel Kolthof Fotografie, m.u.v.:

foto voorpagina: Tamara Lokker

foto Luzette Kroon: Daniël Hartog

illustratie pagina 11: Martijn Cornelissen

foto's pagina 9 t/m 17: Stichting Werelderfgoed Nederland

foto's pagina 18: Sjors Evers

foto pagina 20: Joachim de Ruijter

Stichting Werelderfgoed Nederland

info@werelderfgoed.nl

www.werelderfgoed.nl

